

оскільки “уява є вищою і абсолютно першою дією філософа як такого; абсолютна перша дія людського духа” [5, с.60]. А ця обставина дозволяє дивитися на ідею інтерсуб’єктивності у Й.Фіхте як таку, що має свої витoki в інтенціональності, яка, за Е. Гуссерлем, є дієвою і телеологічною. У Й.Фіхте такою формою дієвості і є *покладання*.

Отже, сам факт звернення Й.Фіхте до *основи* розгортання системи людського знання, як основи аподиктичного, в імпліциті є покладанням ідеї інтерсуб’єктивності. Але тут слід враховувати, що у Й.Фіхте сенс інтерсуб’єктивних відношень розгортається, по-перше, в конституюванні Я і, по-друге, в розкритті Я. яке в собі покладає не-Я. А це останнє конститує відмінний модус мене самого. Тобто шлейф розгортання Я утворює певне інтерсуб’єктивне поле, як часовлення суб’єктом самого себе, а, отже, і знання в собі.

Звісно, вести мову про наявність у Й.Фіхте розгорнутої системи інтерсуб’єктивності не приходитьсь, хоча основні її риси вже тут присутні. Категорійно визначеного характеру вона набуває лише в феноменології Е.Гуссерля та його послідовників.

1. Лук’янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. *Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури*. – К., 2000. 2. Савельєва М.Ю. *Введение в метатеорию сознания*. – К., Паранан, 2002. 3. Делез Ж., Гваттари Ф. *Что такое философия?* – СПб., Алатайя, 1998. 4. Фихте Й.Г. *Ясное, как солнце, сообщение ... Соч. в 2-х т., Т.1.* – СПб., 1993. 5. Фихте Й.Г. *О понятии науковчения*. – Соч. в 2-х т.т., Т.1. – СПб., 1993.

Дмитро Стецько

Дрогобицький державний педагогічний університет
ім. Івана Франка,
м. Дрогобич

РОЗУМІННЯ КУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ ЯК ЗАВДАННЯ ФІЛОСОФА (ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Проблема смислу та його творення є загальнофілософською проблемою. Вона входить у компетенцію семіотики, герменевтики, лінгвістики, логічної семантики, а також феноменології. Способом осягнення смислу є акт розуміння, котрий є спільною проблемою герменевтики і феномено-

логії. Тому одне із завдань філософа, котрі він ставить перед собою у сучасному світі, є розуміти той культурний простір, в якому він живе.

Дана проблема значно розширила класичне уявлення про пізнання, адже тут ми маємо справу не тільки із природним чи ідеальним об'єктом, а із іншою людською істотою. Це чудово розумів Е.Гусерль, коли ще в другому томі „Логічних досліджень” писав: „Розуміння сповіщення не є понятійне знання про сповіщення, не є судженням виду висловлювання; але просто полягає просто в тому, що той хто слухає в [безпосередньому] спогляданні осягає (аперципує) того, хто говорить як особистість, яка те й те виражає, або, як ми при цьому можемо сказати, сприймає його як особистість” [1].

Особливість феноменологічної постановки проблеми розуміння полягає не в останню чергу в тому, що пізнання іншого як іншого ніколи не може бути цілком адекватним [1]. Процес смислоутворення, котрий відбувається при розумінні, є зіткненням і узгодженням власних смислових очікувань та смислів Іншого. У своїх пізніших працях, перш за все у „Кризі європейського людства...” Е.Гусерль говорив про цю сферу як про *Lebenswelt*.

Критичні стріли феноменології спрямовані проти психологістичної концепції розуміння як симпатії, акту „вживання” у внутрішній світ людини. Стосовно цього можна зауважити, що кожна людина як унікальна суб'єктивність є „монадою”, яка, проте, „має вікна”. Через ми можемо тільки заглянути у внутрішній світ іншого, але всього ми не зможемо побачити. Цими „вікнами” є культурні форми. Основою розуміння є не суб'єктивні психічні переживання, а ідеальний смисл. Доказом цього є операції з числами та геометричні побудови, які проходять без образів, які б їм відповідали, і спираються суто на символи. Тому розуміння (як і мислення загалом) має символічну природу. Розуміння відбувається як інтенціональний акт надання значення (смислу). Але спочатку, при першому схопленні, в інтенціональному акті конститується знак як тут і тепер даний фізичний об'єкт [1] (процес утворення знаку в семіотичних дослідженнях називається семіозисом). Особливістю феноменологічної концепції знаку та семіозису є їх розгляд під кутом зору інтенціональності: „Тільки тоді, коли утворюють знаки цілеспрямовано і з наміром сповістити про щось, то ведуть мову при цьому про позначення” [1].

Проблема інтенціональної структури смислу знайшла свій розвиток у феноменології Г.Шпета, котрий наголошував на телеологічності смислу. Розрізняючи смисл та значення, він застосував поняття „ентелехії” як

внутрішнього смислу. Значення є логічним смислом, котрий даний через висловлювання. Смысл конститує сам предмет, вказуючи на його цільове призначення. Смысл складає ядро ноєми, тобто предметного змісту переживань [3, с. 118].

Згідно із Г.Шпетом, універсальним культурним феноменом, „архетипом” культури є слово. Осягнення внутрішнього смислу – ентелехії слова – потребує процедури „епохе”, тобто відсторонення від психологічних та історико-культурних умов слова. Тому для Г.Шпета слово є феноменом, який має телеологічну природу, тобто говорить завжди з певною метою, в нього вкладається певний зміст [2, с. 380-381].

Отже, феноменологічний аналіз смислу в культурі розкриває його ідеальність, предметність та телеологічність. Характер філософського розуміння визначається саме цими характеристиками.

1. Гуссерль Эдмунд. Логические исследования. Т. 2. Исследование I / Перевод В.И. Молчанова // <http://www.ruthenia.ru/logos/number/199710/01.htm> 2. Шпет Г. Эстетические фрагменты // Шпет Г. Сочинения. – М.: Правда, 1989. – С. 345 – 474. 3. Шпет Г.Г. Явление и смысл. Феноменология как основная наука и ее проблемы. – Томск, Водолей, 1996.

Світлана Повторєва

Національний університет “Львівська політехніка”,
м. Львів

ПОНЯТТЯ ТРАНСГРЕСІЇ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ФІЛОСОФІЇ ПОСТСТРУКТУРАЛІЗМУ

Поняття трансгресії, введене у філософію Гегелем, запозичили і в різних інтерпретаціях застосовували у своїх творах відомі представники сучасної філософії Ж.Батай, М.Бахтін, М.Бланшо, Ж.Дельоз Ж.Деріда, М.Фуко та ін. Даний термін, в якому, за висловом М.Бланшо, зафіксовано „подолання нездоланної межі”, момент переходу непрохідного кордону, є одним з ключових у філософії постструктуралізму. Розглянемо, яке місце трансгресію посідала у методології деяких з названих мислителів.

Головний напрям філософствування Ж.Батай – осмислення досвіду „абсолютної негативності”, що долає опосередкованість у протистоянні безпосередньої реальності і смерті. Поняття „трансгресія” передає у нього екстремальність форм самореалізації суб’єктивності у „граничних